

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LARS ANDERSEN:

JØRGEN VICTOR BLOCH

SÆLGES TIL FORDEL FOR EN FRI SKOLE

KOLDING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI

MDCCCXCIII

LARS ANDERSEN:

JØRGEN VICTOR BLOCH

SÆLGES TIL FORDEL FOR EN FRI SKOLE

KOLDING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI

MDCCCXCIII

JØRGEN VICTOR BLOCH blev født den 25. September 1812 i Lønborg Præstegaard i Ribe Stift. Hans Forældre var Præsten Jørgen Bloch og Gjertrud Fog. Efter at have nydt den første Undervisning i Hjemmet, blev han 1828 sat i Borgerdydsskolen paa Kristianshavn. Der havde han de senere Præster P. A. Fenger, Kalkar, J. C. Lindberg og L. C. Müller til Lærere. Da han var bleven dimitteret derfra 1829, studerede han Theologi, og i 1833 blev han theologisk Kandidat. Samme Aar blev han Lærer ved Randers Latinskole, men allerede 1834 vendte han tilbage til Kjøbenhavn, hvor han for en Afhandling om Kristi Himmelfart erhvervede den theologiske Licentiatgrad (1835).

Den 15. Juli 1833 giftede Bloch sig med Agathe Theodorine Benedicta Thorlacius. Hun var født den 6. Januar 1811 paa Gaarden Gythaborg ved Rødefjord paa Islands Østkyst, hvor hendes Fader, Assessor Theodor Thorlacius, da var Sysselmand. Senere fulgte hun med sine

Forældre til Ringkjøbing, hvor de boede i en lang Aarrække. De levede i et lykkeligt Ægteskab i de 38 Aar, det blev dem forundt at være sammen.

Bloch var et Par Aar Adjunkt i Horsens, men 1837 blev han kaldet til Sognepræst i Borbjerg. Aaret efter blev han sin Faders Eftermand i Lønborg. 1851 blev han tillige Provst for Hind, Bølling og Nørre Herreder under Ringkjøbing Amt.

Han stillede sig til Valg i Skjern til den grundlovgivende Rigsforsamling, og næste Aar til Folkethinget. Fra 1855—59 havde han Sæde i Landstinget for 11. Kreds, og 1861 stillede han sig paa ny i Ringkjøbing Amts 5. Kreds til Folkethinget. Som Landsthingsmand indsendte Bloch sammen med Præsterne A. E. Meinert og C. Viborg 1856 til Kultusministeriet et Forslag til Lov angaaende en Ordning af Folkekirkens Forfatning (aftrykt i »Dansk Kirke-tidende« 1856, Nr. 32), men det fik ingen videre Betydning.

Bloch tilbragte 16 lykkelige Aar i Lønborg; men paa Grund af sin Hustrus Svaghed søgte han Forflyttelse derfra, og i Sommeren 1855 blev han kaldet til Sognepræst i Kjertemind og Drigstrup. Det var en aandelig opvakt Egn, han her kom til, og som derfor stillede ham nye Opgaver: Sognebaandsløsningen tog sin

Begyndelse, Fri- og Højskolesagen udfoldede og udbredte sig. I denne Bevægelse var Bloch en af de ivrigste Talsmænd. Men førend jeg vil skildre denne Bevægelse, maa jeg se lidt tilbage paa den kristelige Opvækkelse, der gik forud.

Fra 1814 levede der en gammel Skomager-svend i Kjerteminde, som hed Ole Henrik Svane. Han var i sin Ungdom bleven kristelig vakt, tildels af den norske Lægprædikant Hans Nielsen Hauge. I Svendborg opholdt Svane sig i en Del Aar, hvor en Snedker Rasmus Klink blev paavirket af ham. Han bosatte sig ogsaa senere i Kjerteminde, hvor han holdt gudelige Forsamlinger. En anden af de opvakte var Kristen Madsen (født 1776, død 1829) paa Bregnør Mark i Drigstrup Sogn. De Forsamlinger, som han holdt, vakte stor Opsigt rundt omkring, og Folk flokkedes dertil for at se, hvad dette var. Disse Møder ophidsede nu ikke alene den store Hob, som ikke kunde taale, at der var Folk, som levede og vilde leve anderledes, end de før havde været vant, til Spot og Foragt, men det var især fra Præsterne, der nu rejste sig til Forfølgelse mod de Opvakes Liv, idet de betragtede det som noget sværmerisk. — Kristen Madsen og hans Venner havde fra først af aldrig tænkt sig, at der kunde være noget ulovligt i deres Færd. Men Øvrigheden holdt sig

til den gamle Forordning af 13. Januar 1717, som de skulde have krænkert ved deres Forsamlinger. Efter denne Lov blev de Opvakte flere Gange sagsøgt og fængslet. Men senere befalede Prins Kristian (den senere Kristian den 8.), at de kun maatte bekæmpes med aandelige Vaaben.

Det var i Aaret 1849, at Kristen Kold begyndte sin Højskole hos Birkedal i Ryslinge Præstegaard. Men et Par Aar efter opfordredes han til at flytte denne ud paa Hindsholmen. I 1851 og 52 foregik Flytningen, og ved November 1853 aabnede Kold sin højere Bøndeskole i Dalby. Men forinden havde han allerede i over et Aar haft fast Fod der, idet han i nævnte By i Sommeren 1852 oprettede en Friskole.

Angaaende Undervisningsmaaden i denne Friskole hedder det i Victor Blochs Pjece: »Selskabet for den danske Almueskole«: »I denne Skole lærer Børnene naturligvis lige som i andre Skoler at læse, skrive og regne; men forøvrigt møder Undervisningen dem ikke som et Paabud, en Fordring, ikke som et Pligtarbejde, der af dem skal udføres, og for hvis mindre heldige Udførelse de maaske kunde vente Straf. Læreren er her den arbejdende, der retter Fordringen til sig selv, den Fordring nemlig, at fortælle, foredrage og meddele saa godt, at

Børnenes Opmærksomhed vækkes og fængsles, deres Hjærte tiltales og deres Aand paavirkes, saa at de kan vinde et virkeligt Udbytte af Oplysning og Dannelse, af aandeligt Liv, et Udbytte, som kan kaldes deres eget.« Om Børnenes Forhold til Skolen hedder det: »Det er bekjendt i den Kreds, hvori Skolen virker, hvor gjærne Børnene søger den, fordi de der føler sig aandelig og hjertelig tiltalt, og hvor meget de, naar de kommer hjem, har at fortælle Forældre og Søkende om, hvad de har hørt.«

For at støtte de bestaaende Friskoler og virke for Oprettelsen af flere, indbød følgende Mænd i »Fyns Avis« Nr. 271 for 1856 til et Møde i Kjerteminde den 26. November s. A.: Sognepræsterne J. Victor Bloch, Kjerteminde, V. Birkedal, Ryslinge, H. P. Falck, Vindinge, Fritz, Brændekilde, C. F. Kisbye, Skalkendrup, C. F. Viborg, Rynkeby, Kapellanerne A. Meinert, Flødstrup, E. Rambusch, Nørre-Lyndelse, Gaardmændene Niels Jensen, Kjærby, Kr. Larsen, Dalby, Morten Larsen, Bogense, Søren Larsen, Bregør, Anders Nielsen, Drigstrup, Jens Rasmussen, Kjærby, Niels Rasmussen, Dalby, Højskolelærerne K. Kold og A. Kr. Povlsen Dal, Dalby, Proprietær E. Petersen, Biskorup, Cand. theol. N. T. Krarup og Møller P. Nielsen, Kjerteminde. — Paa dette Møde dannede der sig en Forening, som kaldte sig, »Selskabet for den

danske Almueskole«. — Til Selskabets Bestyrelse, som skulde bestaa af 5 Medlemmer, valgtes Præsterne J. V. Bloch, Kjertemind, og V. Birkedal, Ryslunge, Redaktøren af »Fyns Avis« J. H. G. Tauber, Gaardmand Poul Rasmussen, Sanderum, og Højskoleforstander Kold, Dalby. Bestyrelsen valgte Bloch til Formand for Selskabet, Birkedal til Næstformand og Tauber til Kasserer.

Selskabet blev straks Gjenstand for Kritik af et af dets Medlemmer, Skolelærer D. Hansenmeyer, som gennem Bladene fremsatte sin Dadel af det. — De fremsatte Indvendinger mod Selskabet blev udførlig imødegaaede af J. V. Bloch i den før omtalte Pjece. Det hedder heri:

»Kolds Friskole paa Hindsholm er almindelig bekjendt i Fyn. Den bestaar af 2 Afdelinger: Børneskolen og den højere Bondeskole. Denne sidste, der har vundet Regeringens Anerkjendelse og Understøttelse, og hvis Værd de derfra udgaaende Bøndersønner vil vide at skatte og forsvare, har vi ikke her (o: i Selskabet) med at gjøre, da højere Bondeskoler ligger uden for Selskabets Formaal, hvorimod Børneskolen hører til de »fri Almueskoler«, det har for Øje. Den har nu bestaaet i flere Aar ved Siden af Sogneskolen, understøttet og baaret alene af den Tilslutning og virksomme Deltagelse, den har formaaet at vinde hos Bønderne i Dalby

og tilgrænsende Sogne, stadig, skjønt frit, søgt af 60—70 Børn. Denne Skole, for hvis Undervisning der maa betales, blev for en 5 Aar siden, altsaa under Krigens Efterveer, oprettet af en Mand, der kun var nogle enkelte af Beboerne personlig bekjendt, der tilmed ikke var nogen Fynbo men en Jyde, og som desuden stod i et nærmere og inderligere Forhold til Kristendommen, end de fleste Mennesker maatte finde rimeligt og fornuftigt, saa de maatte frygte for, at han ikke alene vilde undervise og danne de Børn, man betroede ham, men ogsaa bestrebe sig for at »gøre dem hellige«, hvortil endnu kom, at han havde en tro Medhjælper, om hvem det samme gjaldt. Og nu tør jeg nok sige, at den varme Tilslutning og Deltagelse, denne Friskole har fundet hos Bondestanden paa Hindsholm, er et slaaende Bevis for, at den er en ægte Folkeskole efter den danske Almues Hjærte, og at den, selv om den stod ene, dog maatte siges at staa som en talende Kjendsgjerning, hvorfra »Selskabet for den danske Almueskole« kunde være bekjendt at gaa ud. Men nu kommer hertil, at den allerede har vist, at den har Kraft til at forplante sig i lignende Friskoler.

Til denne Kjendsgjerning har Selskabet sluttet sig, idet det har stillet sig det Formaal, at befordre Oprettelsen af saadanne »fri Almue-

skoler«, og om fornødent vedblivende at understøtte dem. Selskabet vil altsaa ikke selv oprette og holde saadanne Skoler, men hvor Sansen derfor er vakt, hvor Trangen til at faa en saadan Skole føles, hvor Villien til at gjøre de fornødne Ofre derfor, men Evnen ikke i samme Grad er til Stede, og hvor en dertil velskikket Lærer er at finde, der vil Selskabet befordre Skolens Oprettelse og fremme dens Virksomhed med Raad og Daad og navnlig med et Penge-tilskud til de dermed forbundne Udgifter. — Vi kalder disse Almueskoler fri, dels fordi deres Oprettelse, Underholdning og Benyttelse ganske hviler paa Frivilligheden, dels fordi deres hele Virksomhed hviler paa den Grund-sætning, at kun den Undervisning, som med varm Hengivelse og med Kjærlighed til Børnene levende meddeles til fri Modtagelse og Tilegnelse, fører til en virkelig Oplysning og Dannelselse, medens de derimod, for saa vidt der betaales for Undervisningen, ikke kan kaldes fri i samme Forstand som de faste Sogneskoler.«

Imidlertid vedblev Udtalelserne mod Selskabet i Dagspressen. Paa Hindsholm dannedes et Modselskab, som kaldte sig »Landboforeningen for Hindsholm«. V. Bloch fandt sig derfor foranlediget til at skrive en ny Pjece: »Om Landboforeningen for Hindsholm og dens Andragende«.

Vi ser saaledes af denne Bevægelse, at Bloch var en af de første til at kæmpe for den fri Skoles Fremblomstring.

Medens han var Præst i Kjerteminde, mødte han Velvillie og Kjærlighed rundt om. Mange søgte til hans Kirke; iblandt andre var Kristen Kold Sognebaandsløser til ham.

Imidlertid opstod den Tanke hos Bloch at drage ud og føre Ordet for Kristenhedens Fællesmission. I Efteraaret 1862 havde han tilbudt det danske Missionselskab sin Tjeneste, villig til at nedlægge sit Embede, saasnart Selskabet gik ind paa hans Tilbud og Forslag. Hans Tilbud blev imidlertid ikke modtaget paa Grund af et forskjelligt Syn paa Kirke og Mission, en forskjellig Mening om Vej og Maade. Den ulykkelige Krig kom imellem, og først 1866 og 67 blev Sagen optaget paany. I Sommeren 1866 gjorde han en Rejse til Trondhjem, hvorefter han holdt en Række Missionsmøder paa forskjellige Steder her i Landet. Men nu vandt den Tanke mere og mere Indgang hos ham, at han for den store Sags Skyld maatte opgive sit Embede. — I Aaret 1867 foretog han en Rejse til Athen (Dansk Kirketid. 1862, Nr. 50; 1867, Nr. 39) for at indlede en Samvirken mellem den nordiske og græske Menighed, som efter hans Opfattelse var varslet i Johannes' Aabenbaring. Efter Hjemkomsten

virkede han et Par Aar gjennem »Kirkebudet« for Tanken om en saadan Fællesmission, og ved Deltagelse i den ireniske Kongres i Bonn (1874) og paa anden Maade har han vist sin Sympathi for en Sammenslutning af alle Kristne paa Fællestroens Grund.

Den 1. Februar 1868 blev Victor Bloch kaldet til Præst i Vig og Asmindrup i Odsherred. — Han var en begavet og tillige lærd Mand med videnskabelig Evne. Her skal i Korthed gives en Oversigt over hans Virksomhed som Forfatter.

I Aaret 1837 udkom hans første Bog om: »Nogle grammatikalske Bemærkninger om den vestjydske Dialekt«. 1849 udgav han »Om den danske Folkekirkes Stilling«. »Naaden og Sandheden, en Prædikensamling«, tilegnede han sin Ungdomsven Vilhelm Birkedal. Senere udgav han »Forslag til nye Kollektter eller Menighedsbønner til alle Kirkeaarets Helligdage«, »Pinseklokken«, »Vort Møde med engelske Missionsvenner«, »Sneklokken«, denne sidste indeholdende tre Foredrag. »Grundtvigianismens« Selvkritik, i Breve, »Frelsens Orden og Kirkevejen. For kristne Venner«, »Fem Søndage i Modum«, og hans sidste Bog, som udkom 1883, bar følgende Titel: »Minder fra Konfirmationstiden. Et Afskedsord til mine forhenværende Menigheder«.

Foruden alle disse Skrifter udgav Bloch to Blade, »Kristeligt Folkeblad« og »Kirkebudet«. Han var Ordfører for det grundtvigske Menighedsliv og en af Danmarks bekjendteste Præster. Han var en nidkjær Præst og vandt sine Menigheders Højagtelse og Kjærlighed.

Hans Hustru stod ved hans Side som en ædel, kristelig Dannekvinde. I December Maa-
ned 1871 blev hun fængslet til det Sygeleje, hvorfra hun ikke mere skulde rejse sig. Det var et smertefuldt Sygeleje, paa hvilket hun led og stred haardt, indtil det varme Hjerte brast. Det var Nyaarsmorgen 1872, hun lukkede sine Øjne, og den 8. Januar blev hun jordfæstet paa Vig Kirkegaard. Ved hendes Kiste sluttede Bloch sin Tale med følgende Ord:

»Farvel da, farvel, min »Ungdomsbrud«,
min søde Hustru, vor hulde Moder!
Du hilse fra os vor Fader, Gud,
vi følge dig og Vorherre, Broder,
paa Himmelvejen til Faders Slot,
hvor du nu har det saa evig godt. —
Dit Hjerte var stort og lys din Sjæl;
vi elske dig, Hustru, Moder, vel,
men mindre end du fortjente.«

I Aaret 1881 søgte Victor Bloch sin Afsked, for at henleve sine sidste Dage i Hovedstaden. Medens han boede her, udgav han flere Bøger, bl a.: »Minder fra Konfirmationstiden. Et Af-

skedsord til mine forhenværende Menigheder.« Her skal af denne fremsættes nogle Uddrag: »Naar jeg nævner mine forhenværende Menigheder i Borbjerg, Lønborg og Egvad, Kjerteminde og Drigstrup — med den dertil hørende Kreds af Sognebaandsløserne, især paa Hindsholm —, Vig og Asmindrup, da falder disse Navne mig saa let paa Tungen; thi jeg nævner dem hver Dag for Gud i min Aftenbøn, og det er min glade Tanke, at der endnu er enkelte i disse Menigheder, om end i et med hvert Aar formindsket Antal, som ogsaa omfatter mig med deres Bøn. Det ligger ingenlunde i min Tanke, at jeg har fortjent at mindes saaledes, at mindes med Taknemmelighed; jeg erkjender nu tilfulde, hvor ringe og mangelfuld min Præstegjerning har været, især da i de første Aar, skjønt jeg dog vel tør sige, at det var min redeligste Vilje at tjene Herren; men det ligger i min Tanke, at der blev knyttet Hjertebaand mellem mig og mange i de nævnte Kredse, et Hjertebaand, der, hvor det blev sammenslynget med det kristelige Samfundsbaand, vel nok vandt nogen Holdbarhed.«

Bloch bevarede sin sunde Aandskraft i sin høje Alderdom. I Sommeren 1892 talte han varmt og smukt ved sin Ungdomsven, Vilhelm Birkedals Kiste i Gjentofte Kirke. — Den 25. September 1892 fyldte han 80. Aar. Han modtog den

Gang mange Beviser paa Venskab og Agtelse, deriblandt en Adresse fra hans gamle Menighed i Lønborg. Han blev ogsaa udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Den 21. December 1892 afgik han ved Døden, og den 29. s. M. blev han stedt til Hvile ved sin Hustrus Side paa Vig Kirkegaard.

Velsignet være hans Mindel!

